

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В наш час проблема розвитку металургійного комплексу, стоїть дуже гостро. Нею займалися і займається велика кількість вчених географів, економістів та інших не менш важливих фахівців цієї сфери.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Науковці зазначають, що проблемами розвитку металургійного комплексу необхідно зайнятися, як найшвидше. Кожного року наша країна витрачає велику кількість грошей на вдосконалення технологічного процесу, але цього не достань. Для покращення металургійного виробництва потрібно провести низку реформ які повинні удосконалити потужності виробництва.

Метою дослідження – є визначення проблем розвитку, та перспектив металургійного комплексу.

Завданням дослідження – виступили проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Металургійна галузь посідає головне місце у господарській сфері держави, в її промисловому та експортному потенціалі. Її частка становить близько 22% всього промислового виробництва України і майже 63% її експорту; в ній працюють приблизно 550 тис. чоловік.

Сьогодні дуже часто говорять про кризове становище у металургії. Слід відразу зазначити, що ніякої кризи у металургійній галузі немає. В 1998 році обсяг її товарної продукції становив 20,2 млрд. грн., а у 2013 році цей показник був в десятки разів більший. Від експорту металопродукції Україна одержала 4,2 млрд. дол., у 1998 році, а у 2013 році одержала від експорту металопродукції 14,3 млрд. дол. Всі підприємства галузі працюють, вони не

втратили свого потенціалу і готові у будь – який час збільшити свої обсяги виробництва.

Криза існує в металоспоживчих галузях економіки: будівництві, транспорті, машино – і суднобудуванні та ін. У зв'язку з втратою внутрішнього ринку в металургії виникли проблеми з реалізацією продукції. Металурги були вимушені зменшити обсяги виробництва і вивести з експлуатації деякі агрегати [6].

Загальні наслідки фінансово – економічної нестабільності, не виваженої цінової, податкової та кредитно – фінансової політики сьогодні проявились у такому:

- неплатоспроможності підприємств – експортерів металопродукції, які є найбільшими постачальниками валютних коштів в Україну та завдяки яким підтримувались грошові розрахунки на внутрішньому ринку в цілому;
- не конкурентоспроможності продукції цих підприємств на світовому ринку;
- повному “вимиванні” оборотних коштів підприємств або їх критичному дефіциті;
- погіршенні до критичного рівня фінансового становища у виробничій сфері;
- втраті бюджетом значної частини надходжень від підприємств, які не є справними платниками податків [7].

Внутрішній ринок за умов нової економічної ситуації в Україні виявився, на жаль, неготовим освоїти обсяги виробництва металургійної продукції і буде неспроможним зробити у найближчі роки. Тому величезна заслуга металургійної галузі перед економікою України полягає у тому, що в короткі строки вона змогла переорієнтуватися з внутрішнього на зовнішній ринок, не втративши при цьому свого потенціалу і підтримавши економіку держави у цей складний час [4].

У гірничо – металургійній галузі, повільно ведуться роботи щодо виведення з експлуатації надлишкових потужностей, приведення чисельності працюючих у відповідність з обсягами виробництва.

Аналіз структури собівартості виробництва металопродукції свідчить, що собівартість формується, головним чином, на базі цін на сировинні матеріали, устаткування та енергетичні ресурси. А протягом 1997 – 1998 років кілька разів підвищувались ціни на електроенергію, тарифи на транспортування природного газу (у 4,7 рази), залізничні тарифи (на 23%). В період починаючи з 1998 – 2013 років тарифи на газ та електроенергію піднялися у декілька десятків разів [8].

Україна сьогодні має достатній ресурс металобрухту і могла б повністю задовольнити потребу металургів у цій сировині, але значна його частка експортується, причому експорт стрімко збільшується. Так, у 1996 році він становив 1 млн. т, у 1997 році – 2 млн. т, у 1998 році – 3,3 млн., а в 1999 році – 4,7 млн. т.

У цьому зв'язку доцільним є варіант забезпечення вітчизняного виробництва металобрухтом та організації експортних поставок на основі балансу брухту в Україні.

Задля вирішення нагальних потреб металургії потрібні рішучі кроки, наприклад, такі.

Загальна стратегія повинна спрямуватися на збереження експортного потенціалу гірничо – металургійного комплексу з метою забезпечення валютних надходжень в Україну, підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом зменшення її собівартості, проведення реструктуризації підприємств, створення промислово – фінансових груп за технологічними ланцюжками та оновлення виробничих фондів [3].

Розрахунки Науково – дослідного економічного інституту Мінекономіки України показують, що в перспективі з урахуванням експорту 10 млн. т прокату труб на рік та імпорту 1 – 2 млн. т металопродукції річний випуск прокату на 2010 рік може бути прийнятий в розмірі 28,5 млн. т, тобто на 26,1% меншим порівняно з 1990 роком. При цьому запропоновано збільшити випуск листового

прокату з 13,5 до 14,5 млн. т, а тонкого листа – з 5,3 до 9,5 млн. т на рік, у тому числі холоднопрокатного листа – з 2,1 до 3,7 млн. т, термозміцненого прокату – з 4,8 до 12 млн. т, а виробництво листа і жерсті з покриттям – з 0,5 до 1,1 млн. т на рік.

Для цього потрібно буде збудувати 6 тонколистових прокатних станів (на Макіївському комбінаті, “Запоріжсталі” та Єнакіївському заводі), 3 з яких – для виробництва листа холодної прокатки. Значними мають бути роботи з будівництва трубних цехів, причому з 8 необхідних для введення трубних станів 6 призначені для випуску водогазопровідних труб: 2 – на Маріупольському металургійному комбінаті імені Ілліча, 1 – на Харцизькому трубному заводі, 3 – в Дніпропетровську на заводі імені Комінтерну. Висока економічна ефективність реалізації варіанта реструктуризації, який пропонується, є очевидною, коли врахувати, що при цьому з’явиться можливість зменшити на 7 – 8 млн. т на рік ввезення дорогих видів металопродукції [5].

Також головними напрямками розвитку чорної металургії на сучасному етапі пов’язані із впровадженням нових технологій виплавки сталі. Зокрема, це застосування киснево – конверторного і електроплавильного способів і скорочення мартенівського способу; вдосконалення структури прокатного виробництва шляхом випереджаючого зростання випуску холодно – токарного листа, високоточних профілів прокату з термічною обробкою, економічних і спеціальних видів сталевих труб, застосування нового способу виплавки сталі на основі прямого відновлення заліза із руд, розвиток порошкової металургії та інше [1].

Основні завдання розвитку кольорової металургії полягають насамперед у розширенні її сировинної бази, що визначено у розробленій програмі “Мінерально – сировинна база України до 2005 року”. Розроблені і починають втілюватися в життя програми “Концепція розвитку гірничо – металургійного комплексу України на період до 2010 року”, “Програма розвитку кольорової металургії (алюмінієвої, титанової, мідно плавильної) на період до 2005 року”, а

також програми “Титан України”, “Мідь України”. Створено промислову організацію “Укрзолото”. Із 7 родовищ золота заплановано розробляти 5 у центральній частині країни: Сергіївське, Золота Балка, Широка Балка (Дніпропетровська область), Клинці, Юріївське (Кіровоградська область).

Оскільки алюміній є одним з головних експортних металів, заплановано збільшити його випуск до 2005 року до 500 тис. Т, але для цього потрібно модернізувати алюмінієві та глиноземні підприємства в Запоріжжі, Миколаєві та Вінниці, а також побудувати алюмінієвий завод у Харківській області.

Важливою залишається проблема забезпечення кольорової металургії сировиною, коштами на геолого – пошукові роботи та нове устаткування. Ще не вирішено проблеми комплексного використання ресурсів. Також треба врахувати екологічний фактор.

Запланована реконструкція металургійних комбінатів за умови дотримання законодавства про охорону природи сприятиме поліпшенню навколишнього середовища та здоров'я людей у центрах їх розміщення [2].

За даними статистики, найбільше шкідливих викидів у повітря спричиняють підприємства чорної й кольорової металургії Маріуполя, Кривого Рогу, Дніпропетровська, Запоріжжя, Донецька, Макіївки, Дебальцевого. Для їх знешкодження відносно ефективними є будівництво високих труб, встановлення фільтрів, утилізація уловлених речовин. Райони чорної та кольорової металургії на сьогодні ще досить забруднені, особливо міста Придніпров'я, де потужні металургійні заводи стоять на високому правому березі Дніпра, що при західному вітрі створює дуже складну екологічну ситуацію для населення цих міст.

Паралельно з виснаженням родовищ (переважно руди) збільшується кількість так званих техногенних родовищ, або "хвостів", - відходів великих промислових підприємств. На території лише одного Кривбасу, де з гірської маси вилучається здебільшого залізну руду, твердих відходів накопичилося понад 12 млрд. т – майже половина загального обсягу в країні (25 млрд. т). А в Донбасі на кожного жителя припадає 4 тис. т. відходів.

Подібні "хвости" в усьому світі утилізуються на 70 – 80 %. В Україні їхнє використання не перевищує 10 %. За підрахунками вчених, з 1,5 тис. техногенних об'єктів в Україні близько півсотні є родовищами, де можна здійснювати промислову розробку рідкісних металів, золота, інших руд і навіть алмазів. З відходів Запорізького титаномагнієвого комбінату, Нікопольського феросплавного та Миколаївського алюмінієвого заводів можна одержати близько 30 компонентів, зокрема й рідкіснометалевих, собівартість яких у 5 – 15 разів нижча від їхньої ринкової ціни. Розробка вже розвіданих техногенних родовищ може забезпечити Україну в повному обсязі ітрієм, танталом, ніобієм, скандієм і ртуттю. Близько 60 % "хвостів" Кривбасу можна використовувати у виробництві будматеріалів.

Однак досі лише окремі українські підприємства, зокрема Центральний та Інгулецький ГЗК, ММК ім. Ілліча, займаються промисловою переробкою відходів, а це означає, що підприємства бояться змінювати традиційну технологію видобутку сировини [5].

Висновки. В останні роки металургійний комплекс переживає глибоку кризу, викликану застосуванням застарілих технологій, низьким технічним рівнем, перебоями у постачанні підприємств коксівним вугіллям, металобрухтом, електроенергією, недостатньою фінансовою забезпеченістю впровадження необхідних інновацій.

Основна лінія подальшого розвитку металургійного комплексу нашої країни – це модернізація та реструктуризація металургійного устаткування, удосконалення та зміна виробничих відносин в умовах ринку.

Література.

1. Голіков А.П. Вступ до економічної і соціальної географії / А.П. Голіков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 320с.
2. Дорогушов С.І. Теорія розміщення продуктивних сил і регіональної економіки / С.І. Дорогушов, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Стефед – 2, 2001. – 144с.

3. Заставний Ф.Д. Географія України / Ф.Д. Заставний. – Л.: Світ, 1994. – 427с.
4. Качан С.П. Міжгалузеві комплекси України: проблеми розвитку і розміщення / С.П. Качан, Т.Г.Царин. – Т.: Думка, 1999. – 210с.
5. Мазур В. Шляхи розвитку гірничо – металургійного комплексу України / В.Мазур, О.Смірнова, А.Іванова // “ Економіка України ” – 2003. - №9. – 96с.
6. Осауленко О.Г. Україна у цифрах: Державний комітет статистики України / О.Г. Осауленко. – К.: Техніка, 2002. – 262с.
7. Рудакова О.Г. Вплив фінансової кризи на металургійні підприємства України / О.Г. Рудаков // Фінанси України – 2009. – №2.
8. Шаблій І.О. Соціально – економічна географія України / О.І. Шаблій. – Л.: Світ, 1994. – 608с.